

a tulajdonjog határai

A tulajdon a legtartalmasabb és legteljesebb dologi magánjog – a dolog feletti gyakorolható teljes jogi uralom, azonban mégis csak **a jogrend által szabott HATÁROK** között.

A határokat a jogrend a mindenkori **társadalom szükségletei** alapján állapítja meg.

- A római jogban a tulajdon korlátozásai (határai) háromfélék voltak:
 - szomszédjogok,
 - közérdekű korlátozások,
 - elidegenítési tilalmak.

elidegenítési tilalmak

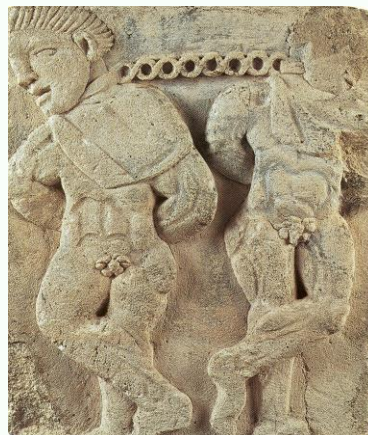
a tulajdonjog elidegeníthető és idegen dologbeli joggal megterhelhető
kivételes esetekben azonban ezek a jogosítványok elvonhatók

- törvény (jogsabály),
 - *magistratusi* intézkedés,
 - ügyleti rendelkezés által.
1. Az ún. törvényi, azaz törvényen alapuló elidegenítési tilalmak ellenére eszközölt rendelkező ügyletek **semmisek**.
Ilyen tilalom alatt állnak:
 - a) a hozományul adott itáliai telek,
 - b) a gyámolt bizonyos dolgai (*res pupilli*),
 - c) a peres dolog (*res litigosa*) Augustus egyik *edictuma* értelmében, mely az elidegenítést egyszersmind büntette is (*in rem actio - litis contestatio* után)
 2. **Semmisek** a hatósági elidegenítési tilalomba ütköző rendelkezések. A tilalmat a *magistratus decretuma* létesíti, jogszabály alapján.
Ilyen tilalom alatt áll:
 - a tékozló (*prodigus*), akit a *praetor* könnyelműsége miatt tilt el vagyona kezelésétől (*bonis interdicere*),
 - a hagyatéki dolog a hitelezők kérésére, ha az örökös örökösi minősége körül kétely merült fel (*heres suspectus*).

elidegenítési tilalmak (2)

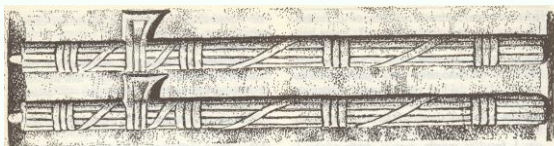
3. elidegenítési tilalom kiköthető jogügyletben
(szerződésben vagy végrendeletben) is

- a) Az **élők közti ügyletben** előírt elidegenítési tilalom
 - a klasszikus jogban csupán kötelmi hatályú: megszegése az elidegenítést **nem teszi semmissé**, csak kártérítésre kötelezi az elidegenítőt.
 - Justinianus dologi hatályt ad a szerződésen alapuló elidegenítési tilalomnak is – **semmis az ügylet**
- b) A **végrendeletben** foglalt tilalom olyankor, amidőn megállapítható,
 - hogy kinek a javát szolgálja, *fideicommissum*-nak minősül, ezért az elidegenítés **semmiségének** terhe mellett figyelembe veendő,
 - ellenkező esetben a tilalmat nem írottak (*nudum praeceptum*) kell tekinteni.

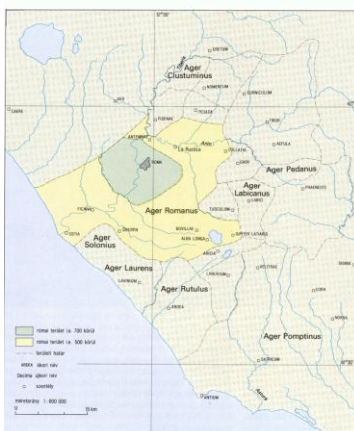
a római tulajdon története

- A tulajdonból mint tényleges elsajátítási viszonyból („*meum est*”) tulajdonjog vagyis jogintézmény által lett, hogy a kialakuló állam normatíve meghatározta
 - a) az **elsajátítás** társadalmilag kívánatos módjait, feltételeit, és
 - b) **védelmének** jogi eszközeit
- A jogszerű elsajátítás ennek következtében elvált a jogszerűtlentől, a dolgok pusztá hatalomban tartásának, birtoklásának a ténylegességétől.
- Az átmenet lényege abban adható meg, hogy /a javak **önhatalmú** aktussal való megszerzési lehetőségét (*occupatio*) az uratlan dolgokra korlátozták, /általában azonban a szerzés jogosságának elismeréséhez bizonyos időtartamú **folyamatos birtoklást** (*usucapio*) vagy / **állam által elismert juttatást** kívántak meg.

földtulajdonviszonyok Itáliában

- A magántulajdonjog története Rómában is az **ingó dolgok**, majd az **ingatlanok** tulajdonjogának kialakulásával kezdődött, még a XII. t.t.-t messze megelőző időkben.
- Ezt bizonyítják az ősi tulajdonper és az ősi szerzőjoglet csak ingókra alkalmazható formáságai (pl. a kézzel való megragadás), melyet a *pontifexek* NAGYON HAMAR átvittek az **ingatlanokra** is
a vagyon legősibb megjelölésére *familia pecuniaque* kifejezés szolgált

1. A földművelés kialakulása az állattenyésztés mellé (az **első nagy munkamegosztás**) eredményezte a korábban osztatlanul közösen használt legelők fokozatos felosztását a családfejek között (Romulus: 2 *iugerum heredium*) = ezek voltak az *agri limitati*, melyek a családfejek *quiritar* (civiljogi) tulajdonába jutottak.

földtulajdonviszonyok Itáliában (2)

2. Az itáliai háborúk során elfoglalt területeket azonban nem osztották fel, hanem ezek mint *ager publicus* a *populus Romanus*, vagyis

az **állam tulajdonában** maradtak, bár el-túrték, hogy azokat magánszemélyek használatba vegyék (*agri occupatorii*).

Róma nagy családjaiban hatalmas területek ilyen használata szállt át nemzedékről nemzedékre, és e földek birtokában azok meg is tudták magukat tartani az ismételt földreformkísérletek ellenére – *latifundiumok* alakultak ki.

a köztársasági kor végére Itália majdnem egész területe **magántulajdonba** került (*fundus Italicus*)

földtulajdonviszonyok Itálián kívül

Az **Itálián kívül** meghódított területeket a rómaiak provinciákba szervezték, földjeiket pedig **a római állam tulajdonában** lévőnek (*dominium populi Romani vel Caesaris*) tekintették (*fundus provincialis*)

Sok esetben, főleg a Keleten, ez változatlan átvétele volt a korábbi viszonyoknak:

- itt a magánosoknak csupán **átörököltető vagy időleges** haszonvételi joguk volt a földeken, természetben vagy pénzben megállapított haszonbér, esetleg meghatározott munkavégzés ellenében.
- a rendszert a rómaiak is alkalmazták: a magánosok használati joga továbbra is érvényben maradt, mindössze a *populus Romanus*, ill. később a császár lép tulajdonosként a korábbi uralkodó helyébe, kivéve mégis bizonyos földeket, melyeket igénybe vettek
 - az újonnan alakított *coloniae* számára, illetőleg
 - a veteránoknak való kiosztásra = ezek *fundus Italicus* lettek.

Más esetekben a bérbeadást, továbbá a bér megállapítását és behajtását a helyi közösségekre bízták, akik aztán a kivetett földbért egy összegben tartoztak a kincstárnak befizetni.

I. a quiritar tulajdon

Akár ingón, akár ingatlanon a *ius civile* szerinti, tehát a **valódi római tulajdon** (***dominium ex iure Quiritium***) létrejöttéhez három feltétel együttes megléte volt szükséges, amelyek valamelyikének hiánya sajátos tulajdoni alakzatokat eredményezett:

- a) Quiritar tulajdon alanya csak **ius commercii**vel bíró önjogú személy, azaz *civis* vagy legalábbis *Latinus* lehetett.
- b) Quiritar tulajdon tárgyául csak erre alkalmas dolog szolgálhatott. Ilyen volt minden **forgalomképes dolog** a tartományi telek kivételével.
- c) Quiritar tulajdon csak erre alkalmas **szerezsmóddal** lehetett megszerezni.

Keresete: A **REI VINDICATIO** – a saját tulajdonjogát

állító keresete – a pertárgyként megjelölt dolog birtokosa ellen – a dolog kiadása iránt.

II. a peregrinus tulajdon

Miként általában az IDEGENnek vagyoni jogai nem lehettek = **nem illethette meg római tulajdon** sem.

A meghódított területeknek azokat a lakóit, akiket nem tettek rabszolgává, a rómaiak meghagyták (egészen vagy részben) javaik birtokában.

A *peregrinus*ok azonban nem nyertek dolgaik fölött *quiritar* tulajdonjogot, nem élhettek tehát a római tulajdonvédelmi eszközökkel sem, javaik védelméről **csupán a megtűrt helyi jogok** gondoskodtak.

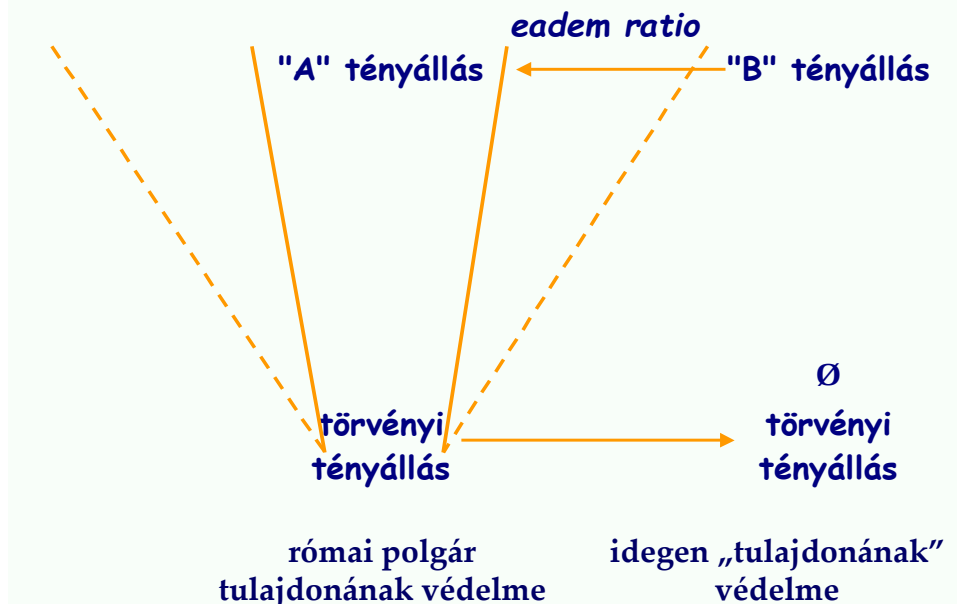
Később azonban a római hatóságok (a *praetor* és a tartományi helytartó) is védelmet nyújtottak nekik, megadván számukra a római tulajdonkereseteket, mint ***utilis actio***kat (a formula *intentio*jában analógiát alkalmazva: „*si civis esset*”).

A köztársaság korában ezzel a *quiritar* tulajdon mellé egy ÚJ TULAJDONFÉLESEG lépett, a ***peregrinus* tulajdon** (***dominium ex iure gentium***).

Ennek a jelentősége azonban a polgárjogok fokozatos kiterjesztésének arányában csökkent,

a ***constitutio Antoniniana*** (Kr.u. 212) után pedig gyakorlatilag eltűnt, átalakult római tulajdonná.

analogia legis - joghézag esetén

III. a tartományi telek tulajdona

Az **állami tulajdonban álló** tartományi telkek felett a magánosok jogát szintén nem nevezték tulajdonjognak, csupán ***possessio et ususfructus***-nak, bár ez a jog annak tartalmilag megfelelt.

Lehetett róla élők között és halálesetre szólóan rendelkezni, csupán az államnak való bérfizetési kötelezettség utalt a jogosult különleges helyzetére.

A jogosultnak nem csupán a perenkívüli birtokvédelmi eszközök álltak rendelkezésére, hanem megkapta a *quiritar* tulajdonos jogvédelmi eszközeihez **hasonló *petitórius kereseteket*** is.

A *praetor*, ill. a tartományi helytartó megadta a védelmet utánképzetten (a civiljogi védelem mintájára):

a tulajdonjogra való utalás („*eius esse*”) helyett a megfelelő módosított kitélt írva: „Ha kiderül, hogy A.A. a telket bírhatja, birtokolhatja, gyümölcsöztetheti”, vagyis egy ***in factum concepta actió*** adott.

A *principatus* végéig, a Kr.u. 270-es évekig volt ismert.

IV. az ún. bonitár tulajdon

Quiritar tulajdon szerzésére alkalmas szerzésmódok már ősidőktől fogva az ún. eredeti szerzésmódok voltak, származékos szerzés esetén pedig
 a *res mancipi*re a *mancipatio*,
 a *res nec mancipi*re a formátlan *traditio*,
 mindkettőre pedig az *in iure cessio*.

Ha valaki *res mancipi*t annak tulajdonosától pusztán *traditio*val szerzett meg, nem vált a dolog *quiritar* tulajdonosává, hanem a dolog továbbra is az átruházóé maradt, aki tehát a dolgot akár vissza is követelhette a szerzőtől mindaddig, amíg utóbbi a dolog *quiritar* tulajdonát elbirtoklás révén meg nem szerezte.

„in bonis esse, rem in bonis habere.”

A *res mancipi* átruházására a civiljogban előírt formaságok azonban elvesztették gyakorlati jelentőségüket a *praetori edictum* újításai eredményeként.

IV. az ún. bonitár tulajdon (2)

Publicius *praetor* a Kr.e. II. században az *edictum*ában meghirdetett keresetformulában egy *fictio*val ugyanis arra utasította a bírót, hogy a *birtokból kiesett elbirtokló félben lévő*t tekintse úgy, mintha az elbirtoklási idő letelt volna („*si annum possedisset*”), az *usucapio* többi feltételének érintetlenül hagyásával.

Ez a szokásosan *actio Publiciana* néven emlegetett kereset tehát nem más, mint egy *rei vindictio fictitia*, amelyhez a felperesnek két pozitív elbirtoklási feltételt kellett bizonyítania:

1. a szerzéscímet (*iustus titulus*), és azt,
2. hogy a szerzéscím alapján birtokba is lépett.

A római jogi tulajdon formák

Tulajdoni formák	Feltételek - Feltétel hiány	Védelem eszköze	Időbeli elhelyezkedés
Quiritar tulajdon	a) Quiritar tulajdon <u>alanya</u> csak ius commercii-vel bíró önjogi személy, azaz civis vagy legalábbis Latinus lehet. b) Quiritar tulajdon <u>tárgyául</u> csak erre alkalmas dolog szolgálhat. Ilyen minden forgalomképes dolog a tartományi telek kivételével. c) Quiritar tulajdont csak erre alkalmas <u>szerzésmóddal</u> lehet megszerezni.	civiljogi rei vindicatio	Mindvégig fennáll
Pregrinus tulajdon	hiányzik a "tulajdonos" ius commercii-je	utilis rei vindicatio	preklasszikus jogtól a Constitutio Antoniniana-ig
Tartományi telek "tulajdona"	tárgya tartományi telek, ami nem lehet quiritar tulajdon tárgya	in factum actio a rei vindicatio mintájára	preklasszikus jogtól 270-75-ig, Aurelianus császár törli el a tartományi telek kategóriáját
Bonitár (praetori) tulajdon	nem megfelelő szerzésmóddal jutottak hozzá a res Mancipihez, vagy nem tulajdonostól szereztek	actio Publiciana (fictitia actio)	A quiritar és bonitár tulajdon kettőssége ezért már a klasszikus korban is csupán archaizmus volt, melyet Justinianus törölt el véglegesen.

a tulajdonjog tartalma

A negatív oldal csupán a **békés birtoklást** biztosítja a tulajdonos számára, de ez utóbbi teremti meg a valóságos lehetőséget

a dolog élvezetére, s vele való tényleges és jogi rendelkezésre.

Ezt a dologélvezeti lehetőséget nevezzük a tulajdonjog **POZITÍV oldalának**. A pozitív oldalban egybefoglalt jogosultságok kimerítően (taxatíve) fel nem sorolhatók - általánosságban vannak a tulajdonosnak megadva: a törvény megszabta határokon belül a tulajdonos **elvileg teljes jogi hatalommal** bír a dolog felett.

A pozitív oldalt kitevő jogosultságok legfontosabbjai gyakorlati okokból mindazonáltal nevesítve vannak:

- a) a tulajdonost e szerint a dologgal való tényleges rendelkezés körében megilleti
 - a bírhatás (bírlálás) és a birtoklás joga (*ius habendi, possidendi*)
 - a használat és gyümölcsöztetés joga (*ius utendi et fruendi*),
 - elhasználás vagy éppen a megsemmisítés joga (*ius abutendi, annihilandi*),
- b) a jogi rendelkezés körében
 - az élők közti vagy halálesetre szóló ügylettel való elidegenítés joga (*ius distrahendi*) és
 - az idegen dologbeli jogokkal való megterhelés joga (*ius onerandi*).

a birtok jelensége

A jogi műnyelvben birtoknak legtágabb értelemben azt a **tényleges állapotot** nevezzük, amelyben valaki akkor van,

- midőn a **közvetlen, fizikai hatalmában** tart egy dolgot, vagy
- midőn legalábbis **meg van a lehetősége** arra, hogy **a dolgot hatalmába kerítse** és azt a maga **szokásszerű rendeltetése szerint használja**.

Azt, hogy mikor tekinthető egy birtokállapot megvalósultnak, mikor van valaki egy dolog tekintetében „**birtokhelyzetben**” a **gyakorlat és szokások** szabják meg.

a birtok jelensége (2)

- Az **értéktárgyakat**, személyes holminkat, az ipari termékeket **szorosabb őrizetben**, elzárva, elraktározva tartjuk.
- Más ingó dolgoknál** a kapcsolat **lazább**, így pl. birtokoljuk a legelőn levő állatot, az erdőben hagyott kitermelt fát, az építkezéshez felhalmozott építőanyagot.
- A **leglazább** a kapcsolat az **ingatlanok** tekintetében, de ez is igen változatos lehet. Másként birtokoljuk pl. a szántóföldet, a kertet, az erdőt, a havasi legelőt, a művelés alatt nem álló telket, az időszakosan használt nyaralót.

Az ingatlanok birtoklásához elegendő, **ha meg van a lehetőség**, hogy a birtokos odajusson, vagyis a birtoklás ténye mindaddig fennmarad, a **míg a birtokost a hozzájutásban nem akadályozzák**.

a birtok elemei

A birtoknak – bármilyen legyen is a szokásszerű birtokállapot – **két elemét** lehet megkülönböztetni:

animus possidendi

kell, hogy a birtokos
akarjon birtokolni

corpus possidendi

szükséges, hogy birtoklási akaratát
külső tényekben is megvalósítsa

a birtokláshoz **mindkét elem EGYÜTTES** megléte szükséges

Animus nélkül nincs birtoklás:
a pusztá testi közelség, még ha az
adott dolgot szokásosan így is
szoktuk birtokolni, **még nem te-
remt birtokot**, ha a birtoklási szán-
dék hiányzik.

Másrészt a **puszta birtoklási
akarat sem elegendő** a birtok lét-
rejöttéhez, hanem szükséges an-
nak **ténylegesülése** a külvilágban,
a **corporális elem** megvalósulása.

Az *animus* és *corpus* **nem két különálló** mozzanata a birtoknak, hisz az egyik
a másik nélkül nem létezhet.

A *corpus* az **akarat külső megnyilvánulása**, a külvilág számára **csak a corpus**
észlelhető, ezért a saját birtokra hivatkozáskor csak ezt kell bizonyítania,
az *animust* az ellenkező bizonyításig **fennforgónak kell tekinteni – vélelem**.

a birtok, mint tény

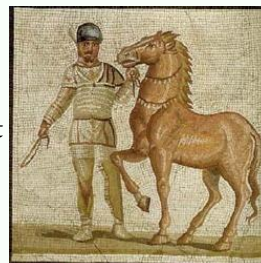
A birtok – mint **puszta tényhelyzet** – nem a jog teremtménye, **létezett az
állam és a jogrend kialakulása előtt is**.

De: amikor az állam a dologhasználat biztosítására jogokat (pl. tulajdonjog)
teremt, ezzel azt akarja elérni, hogy **a dolgok birtoka a jogosultaknál
legyen**: ezeknek megengedi a dolog birtoklását, mindenki másnak meg-
tiltja azt.

Az ideális helyzet az, ha a dolgok kizárólag azoknál vannak, **akiknek joguk
is van rá**, vagyis ha a jogosult és a birtokos egyazon személy.

A valóságban azonban a dolgok tényleges birtoka az esetek egy részében
eltér a jogszerű állapottól = a birtok ténye **független attól**, hogy a
birtokosnak a **dologhoz van-e valamilyen joga** vagy nincs.

A birtokos azért birtokos, mert NÁLA van a dolog
akár joggal
akár jogellenesen,
mert **TÉNYLEGES URALMAT** valósít meg a dolog felett
akár önhatalmulag, saját hatalmát gyakorolva,
akár mások közreműködésével.

alapelvek

A birtok, mint **dolgokon fennálló hatalom**, mint **puszta tény** fogalmából már a preklasszikus jogban következett **két alapelv**:

- a. birtokolni **csak dolgokat** lehet, nem lehet tárgya
 - sem dolog-alkatrész,
 - sem dologösszesség,
 - sem jog.
- b. a birtok **KIZÁRÓLAGOS uralom** egy dolog felett = /többben /egy időben /ugyanazt a dolgot /egymást kizáróan **nem birtokolhatják**.

de: *iuris (quasi) possessio* !!
(a posztklasszikus jogban)

ha egyidejűleg többen visznek végbe ugyanazon a dologon birtokosi cselekményeket, akkor mindenképp el kell döntenie, hogy

- kit kell birtokosnak, és
- kit kell birtokháborítóknak, illetve kivetőnek tekinteni.

Lehetséges persze **többek közös birtoklása** ugyanazon a dologon

- **osztatlanul** (*pro indiviso*), vagy
- **részek szerint megosztva** (*pro diviso*), de itt nem kizárólagos a birtoklásuk.

a birtok története

A birtok elsődlegesen **puszta tény**, azonban úgynevezett **jogi tény**. A birtoklás **jogi jelentőséget nyer** azáltal, hogy a jogrend következményeket, **JOGHATÁSOKAT** fűz hozzá = birtok szűk értelemben.

A (joghatásokkal járó) birtok legrégebbi történetét két különböző, eredetileg önálló momentumra vezetik vissza, melyekből aztán a klasszikus jogban ismert birtok fogalom levezethető:

A. az egyik nyom már a XII táblás törvényben megtalálható **usus** fogalom: az **usus** itt **tényleges hatalmat** jelent egy adott dolog felett, és ez a hatalom szükséges ahhoz, hogy a dolgot **el lehessen birtokolni**, ugyanígy megtalálható a **tényleges hatalomra** való utalás azzal a hatalmi helyzettel kapcsolatban, amit az **eladó köteles biztosítani** a vevő számára az ősi jogban (*habere*).

Usus fennállhat **minden dologon**,

- ami elbirtokolható, vagyis **forgalomképes** dolgokon,
- hagyatékon,
- sőt szabad személyeken is (pl. *manus* elbirtoklása a feleségen).

az **usus-birtokra** vezethető vissza a későbbi **civiljogon alapuló birtok-fogalom**

a birtok története (2) - *usus* (2)

A klasszikus civiljog a tényleges hatalmon kívül azt is elvárta ahhoz, hogy **birtokként ismerje el a hatalmi helyzetet**, hogy a dolgot **olyan jogalappon** szerezzék meg, amely a civiljog alapján **tulajdonszerzéshez vezethet** (*iusta causa possessionis*)

Aki ilyen **jogcímek** alapján tartja ténylegesen hatalmában a dolgot, annak az a szándéka, hogy azt a dolgot a **sajátjaként**, saját maga számára birtokolja.

Ha a szerzésbe **valamilyen hiba csúszott**, pl.

- nem tulajdonostól származik a hatalmi helyzet átruházása,
- vagy a *res mancipi*re nem civiljogi aktust (*mancipatio, in iure cessio*) alkalmaznak az átruházás során,

akkor a szerző **nem válik a megszerzéssel azonnal tulajdonossá**, hanem esetleg csak bizonyos **idő elteltével**, **elbirtoklás útján** válik teljes mértékben jogosulttá arra, hogy a dolgot hatalmában tartsa.

Itt keresendők a **birtokkal járó egyik joghatás** gyökerei, vagyis, hogy a **birtoklás** bizonyos egyéb feltételek megléte esetén **tulajdont eredményezhet** = **TULAJDON-KELETKEZTETŐ hatás**

a birtok története (3)

B. A klasszikus kor birtok-felfogásának a másik történeti eredője a **possessio**. A *possessio* szó a **földön**, a **telken** fennálló tényleges hatalommal kapcsolatos:

Ez az állam által az ager publicus adott darabján a római polgárok számára biztosított hatalmi helyzetre megy vissza (*possessio et ususfructus*).

Ezt a hatalmi helyzetet kaphatták az újonnan meghódított területekből

- ellenérték fejében (*agri vectigales*), vagy
- ellenszolgáltatás nélkül is (*agri occupatorii*) a polgárok.

Mindkét esetben az **állam maradt a tulajdonos**, joga volt azt bármikor visszavonni.

de: az **állam által biztosított hatalmi helyzetben**, birtokban az állam **meg is védte** a beutaltat.

heredium - tulajdonvédelem

ager vectigalis - birtokvédelem (ELEINTE CSAK EZ A LEHETŐSÉG!)

A birtokvédelem eszközei a **praetori interdictumok** voltak, melyek segítségre lehettek, ha a föld birtokosától

- önhatalmúlag **elvonták** a földet,
- vagy **zavarták** annak használatában.

a birtok története (4) - *possessio* (2)

A *possessio* később már (1) **nemcsak az állam által** rendelkezésre bocsátott földeken, hanem

(2) **magánszemélyektől kapott** telkeken is fennállhatott.

Kezdetben (a) **városi**, a kései köztárságban (b) **mezei telkeken** is. Ezek **védelmére** is rendelkezésre álltak az *interdictumok*.

S később az (3) **ingók birtokának** biztosítására is alkalmazták a védelmet.

A *possessio* ezen korai formájából alakult ki a klasszikus kor birtok-fogalma, a **védelemre** hangsúlyt fektető ***ius honorariumon*** alapuló birtok-fogalom.

A *ius honorarium* a birtok

- **önhatalmú elvonása**, illetve
- a **birtoklás zavarása** esetén ***interdictumos* védelmet** adott a birtokosnak.

Ez adta a birtoklás tényéhez a klasszikus korban kapcsolódó **joghatások másik csoportját**, vagyis, hogy a **birtokos védelmet kap** birtoklásában = **BIRTOKVÉDELMI joghatás**.

a birtok joghatásai - birtokjogok

A birtokhoz, mint jogi tényhez fűződő **jogkövetkezmények** tehát **kétfélék** lehetnek s azokat összefoglalóan **birtokjogoknak** (*iura possessionis*) nevezzük :

A birtoklás önmagában, jogosságára vagy jogellenességére tekintet nélkül **védelemben** részesül (**védelmi hatás**)

A **védelmi hatás** általánosabb és jellegzetesebb

- általánosabb, mert a birtokos igénye a birtokállapot **zavartalan fenntartására** bárkivel szemben **pusztán a birtok tényéből** folyik.

- jellegzetesebb, mert a **jogi tény** és a **joghatás kapcsolata szorosabb** a birtoknál, mint más jogi tényeknél.

A birtoklás bizonyos **további feltételek** fennforgása esetén **tulajdonjogot eredményez**, illetőleg a tulajdonszerzés egyik elemeként szerepel (**tulajdon-keletkeztető hatás**)

Megkövetelt, hogy az **élők közötti forgalomban** a tulajdonjog keletkezésénél **a birtok meglegyen**.

A birtok a tulajdonszerzésnél kétféleképpen szerepel:

- mint **pillanatnyi birtok** a foglalás, a gyümölcsszerzés, tulajdonát ruházás esetében, illetve
- mint **tartós birtok** az elbirtoklásnál.

possessio civilis

Szűkebb értelemben birtoknak mondjuk a birtokhelyzetet olyankor, amikor a **birtok ténylegességéhez birtokjog** is járul.

(Ellenkező esetben a birtoklást

egyes esetekben *naturalis possession*nak

más esetekben *detention*nak (bírlalatnak) nevezzük.

Ezen utóbbi esetekben a birtoklás ténybeli eleméhez **nem járulnak hozzá a birtokjogok, a joghatások.)**

A szűkebb értelmű birtok (*civilis possessio*), illetve a másik két hatalmi helyzet között **külső megjelenésükben nincsen különbség.**

Egyazon dolgon a birtokos is, a *naturalis possessor* is, és a bírlaló is **azonos**, az illető dolog birtoklása szempontjából tipikus, a dologra jellemző **birtokosi cselekményeket** végez.

Az elhatárolás csak **kívülről nem észlelhető tényezők** vizsgálata alapján lehetséges.

Ez az elhatárolási kérdés a római jog IRODALMÁBAN régóta vitatott.

Hiszen vannak **olyan helyzetek**, amelyeknél nem tűnik igazán logikusnak az egyik vagy másik csoportba való besorolás.

possessio civilis (2)

Savigny (1803) szerint a *civilis possessio* nem más, mint **birtoklás tulajdonosi akaráttal (*animo domini*)**.

Eszerint a *civilis possessor* elsősorban:

- a tulajdonos,
- a jóhiszemű és
- a rosszhiszemű birtokos

Savigny szerint ehhez képest **kivételképpen** minősített a római jog *civilis possessor*nak további négy birtoklót is.

Carl Friedrich
von Savigny

Rudolph von Jhering

Jhering (1869) szerint a birtoklás minőségét **nem** az *animus domini*, hanem **a birtoklás objektív jogcíme (*causa*)** határozza meg.

Egyes személyek (a tulajdonos és a négy birtokosi helyzet) ***causa possessionis*** alapján birtokolnak, a többiek pedig csak *causa detentionis* alapján.

A *causa possessionis* mind a tulajdonos, mind a többi négy kategória esetében **tárgan értelmezendő**, mert mindenki *causa possessionis* alapján birtokol, aki azt állítja magáról, hogy tulajdonos.

possessio civilis (3)

*civilis possessio*nak tekintendő tehát:

- a tulajdonos,
- a jóhiszemű birtokos (vagyis aki azt hiszi, hogy az ő birtoklása nem sérti másnak a jogát, például azt hiszi, hogy a dolog az övé),
- a rosszhiszemű birtokos (vagyis aki tudja, hogy birtoklása jogrendbe ütközik, sérti másnak a jogát – pl. a tolvaj is!!),
- a záloghitelező (*pigneraticius*),
- az örökhaszonbérlet (emphyteuta),
- a szívességi használó (*precarista*),
- a vitás dolog letéteményese (*sequester*).

Az ezen pozícióban lévő birtokosok helyzetében az a közös, hogy **birtokvédelemben** részesülnek, vagyis **pusztán birtoklásuk tényének** igazolása után – bizonyos szabályok betartásával – **egyszerű**, peren kívüli, **interdictális védelmet** kapnak a *praetor*tól.

A források az utolsó négy esetben **mindkét felet birtokosnak** ismerik el, s azt mondják, hogy

- akinél a dolog van a **védelem szempontjából** birtokos (*possessor ad interdicta*)
- a másik fél pedig birtokos a **tulajdon-keletkeztető hatás** tekintetében (*possessor ad usucapionem*)

egyéb birtokfajták a joghatások alapján

A többi nem *civilis possessio*rt, vagyis tágabb értelemben vett birtokost **két (illetve három) csoportba** oszthatjuk.

Naturalis possessio/Detentio

abszolút *detentio*

Ebben az esetben a dolog

- **forgalmon kívülisége**, vagy pedig
- a **birtokló jogképtelen** volta akadályozza a birtokjogok megszerzését.

(Utóbbi eset akkor fordul elő, amidőn a hatalom alatti, vagy rabszolga nem a családfele, illetve a gazda részére szerez, hanem a maga számára, pl. lop vagy sikkaszt.)

relatív vagy képviseleti *detentio*

amikor is a dolog tényleges birtokosa **más számára, más nevében** (*alieno nomine*) birtokol, vagy

- mint **hatalomalatti személy**,
- mint **dologi jogosult** (haszonélvező, használó, felülepítményes),
- mint a más dolgát **kötelmi alapon** birtokló (pl. bérlet, munkavállaló, vállalkozó, megbízott, stb.)

(**birtokközvetítő *detentorok***, mivel a birtok ténylegességét **más valaki számára** tartják fenn, aki gyakorolja a birtokjogokat, holott a dolgot magát valójában nem birtokolja)

Nb. a tényleges birtokos *possessor* mivolta vélelmezve van!!

egyéb birtokfajták a joghatások alapján (2)

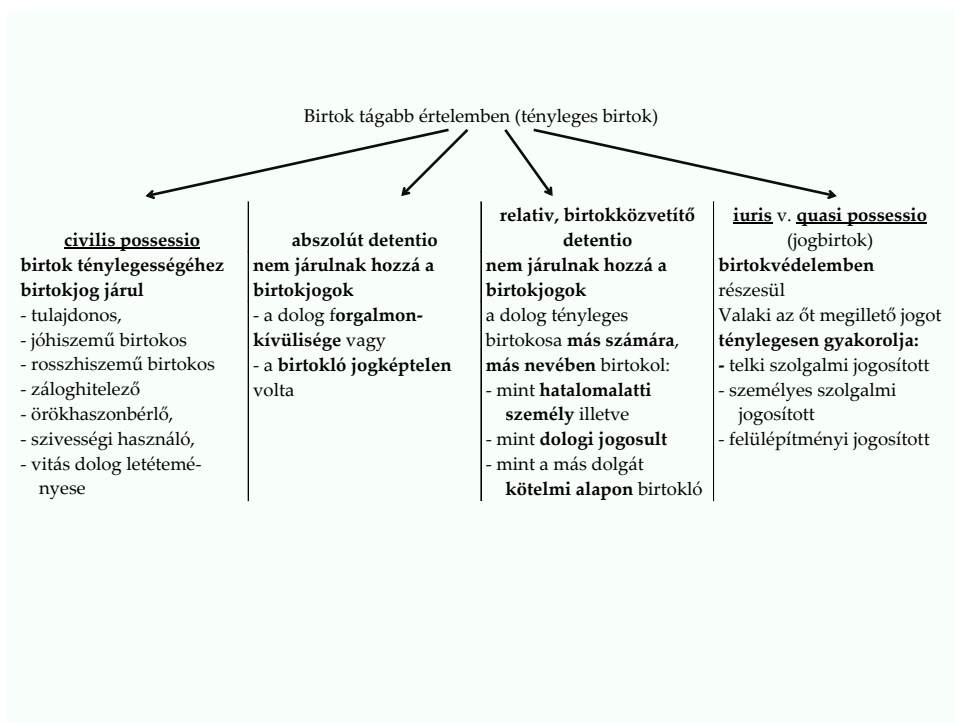
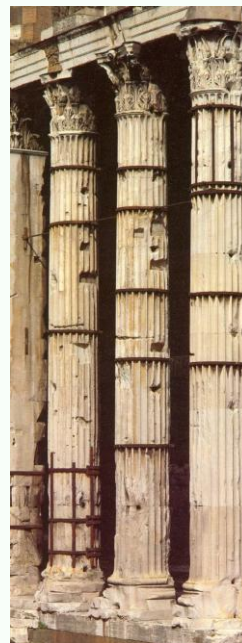
Vitatott, hogy már a klasszikus, vagy csak a posztklasszikus korban jött-e ehhez a hármas beosztáshoz **egy negyedik** – a *iuris* vagy *quasi possessio* (**jogbirtok**)

Ebben az esetben **bizonyos jogok gyakorlását** tekintették a birtoklás *corpore* eleme megnyilvánulásának – ilyen volt: a haszonélvezet, egyes szolgalmi jogok.

A *civilis possessorok*hoz hasonlóan a *quasi (iuris) possessorok* is birtokvédelemben részesültek.

A birtokközvetítő *detentorok* és az abszolút *detentorok* vagy *naturális possessorok* **nem kaptak birtokvédelmet**, és tulajdont sem eredményezhetett birtoklásuk.

Ugyanígy **ki volt zárva a tulajdon keletkezés** lehetősége a **jóhiszemű birtokos kivételével** az összes többi *civilis possessor*nál és *iuris possessor*nál.

a naturalis possessio keletkezése

A *naturalis possessio* létrejön, ha a dologra jellemző birtokhelyzet a cselekvőképességgel rendelkező birtokos akaratából megvalósul, vagyis ha a birtoklás **két eleme**, az *animus possidendi* és a *corpus possessionis* együtt van.

A pusztán ténylegességgént felfogott birtok keletkezésének két alapvető módja van:

- az **önhatalmú** és a
- **traditio** útján végbemenő birtokszerzés.

A) Az **önhatalmú birtokszerzés** a szerző fél **egyoldalú cselekményével** meggy végbe, jogosan vagy jogellenesen,

akár olyan dologon, mely **nincsen senki birtokában**, akár olyanon, melynek **van ugyan birtokosa**, de a birtokszerzés az ő **beleegyezése és közreműködése nélkül, ÖNHATALMÚ aktussal** történik.

Minthogy mindkét esetben a szerző tény **egyoldalú**, szükséges, hogy az olyan **határozott** legyen, hogy a birtokbavételt a **külvilág felé** is kétségtelenné tegye – az *animus possidendi* **önmagában nem elegendő**

Kell tehát, hogy az **ingó** dolgot a szerző valósággal hatalmába kerítse (*apprehensio*, lopásnál: *contrectatio*).

a naturalis possessio keletkezése (2)

B) A dolog **birtokosától, annak közreműködésével** való birtokszerzés **traditio** útján meggy végbe,

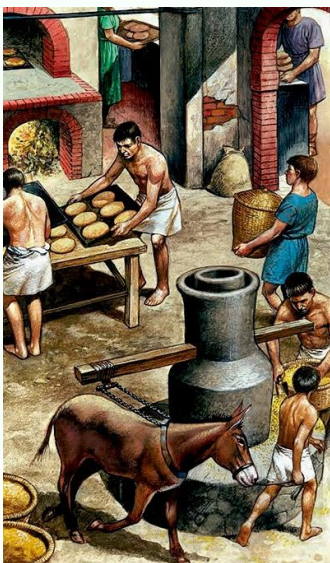
- vagyis az eddigi birtokos részéről való **átadással** és
- a szerző fél részéről történt **átvétellel**

ehhez kell, hogy az átadó **birtoka megszűnését**, az átvevő pedig **birtoka keletkezését AKARJA.**

nincsen ezért birtokszerzés, ha pl.

- valaki más dolgot tradál, mint amit akart, vagy
- egy dolgot valaki udvarába bedob, amíg erről a másik tudomást nem szerez, vagy
- amikor egy tárgyat észrevétlenül más zsebébe csúsztat

Kell tehát mindkét fél részéről az átadás-átvétellel irányuló akarat!

ingók *traditio*ja

- a) **valóságos kézről-kézbe adással**, ha ez egyáltalán lehetséges, mint pl. a kisebb tárgyaknál, a pénz esetében pedig az átvevő kezébe való leolvasással (*numeratio pecuniae*).
- b) nagyobb terjedelmű, súlyú vagy mennyiségű ingóknál, melyeknél a valóságos kézről-kézbe adás nem lehetséges, elegendő, ha a felek **a dolog jelenlétében** valamiképpen **kifejezésre juttatják** átadási és átvételi akaratukat, s ezt követően a szerző fél a dolgot a **szokásos módon nyomban birtokba** veszi.
- c) mikor az átadandó dolog a szerző számára **szabadon hozzáférhető**, *traditiónak* minősül már a felek erre vonatkozó **pusztá akarat-megegyezése is a dolog jelenlétében** (bár nem veszi át nyomban),
- d) a **dolog távollétében** a szerző fél az **elidegenítő ügylet alapján saját tényével is birtokba** veheti a dolgokat (*hallgatólagos traditio, quasi-traditio*),
- e) néha az **ingók** valóságos átadását **egy szimbolikus aktus** helyettesíti: így a raktárban lévő áruk, a borospincében lévő borok átadását a raktár-, ill. pincekulcsé (*traditio ficta*).

longa manu traditio

ingatlanok *traditio*ja

Az **ingatlanok** kézről-kézbe adása lehetetlen lévén, azok átadása szükségképpen is **csak ún. *longa manu traditio***val történhetik:

- a) az átengedő beleegyezésével a szerző fél javára **az ingatlan jelenlétében olyan helyzet létesül**, melyben ő az ingatlanra behatást gyakorolhat, és amely megteremti számára **a közvetlen intézkedés lehetőségét**,
- b) később átadásnak vették azt is, ha az átengedő az **ingatlantól távol adja meg a beleegyezést** feltéve, ha a szerző **ténylegesen birtokba is lép**, sőt a klasszikus kor végén egyes császári rendeletek szerint már maga az **elidegenítő** (pl. vételi) **szerződés** is magában foglalja az átadó hozzájárulását a birtokba lépéshez,
- c) a posztklasszikus jog pedig egyenesen odáig ment, hogy az írásbeli nyilatkozatot a birtokkal való felhagyásról **a szerző tényleges birtokba lépése nélkül is** kezdte *traditiónak* tekinteni (*traditio chartae*), amit azonban a jusztinianuszi jog már nem vett át.

A *naturalis possessio* átadás útján való megszerzésénél a birtokszerző tény lazább kezelését az indokolja, hogy itt a birtokszerzés **az átadó fél beleegyezésével** történik.

a birtokjogok keletkezése

A *naturalis possessio* megszerzésével a birtokos *ipso iure* megszerzi a **birtokjogokat** is, hacsak ezek létrejöttét különös okok

- a szerző jogképtelensége,
- a dolog forgalmon kívüli volta, vagy
- a szerzés detenciós kauzája nem akadályozzák.

Kivételesen azonban **lehetséges a birtokjogok külön megszerzése** is:

(már volt tényleges birtok, amihez utólag hozzájárulnak a birtokjogok)

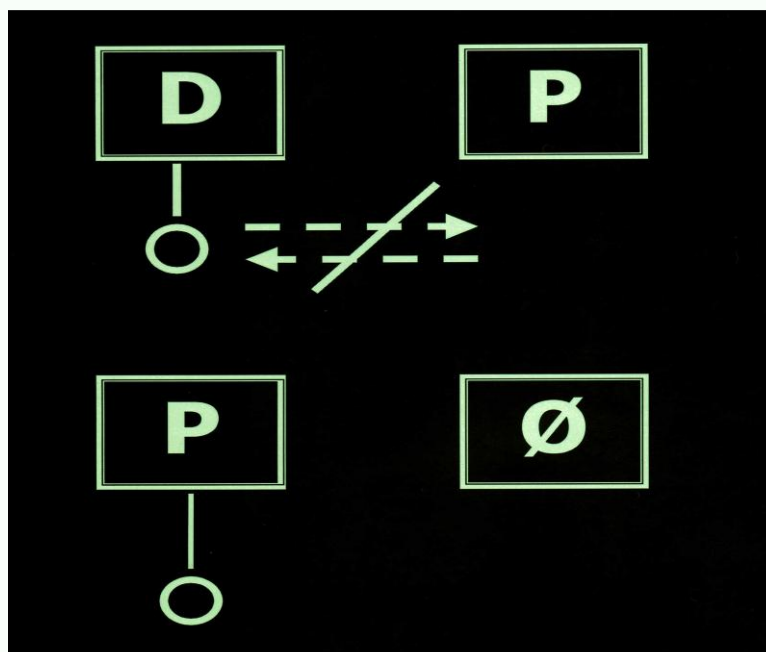
1. A relatív *detentor* a **jogi birtokossal kötött megegyezéssel** teremthet magának *causa possessionist*, pl.

a bérelő a dolgot a bérbeadó tulajdonostól megveszi.

Ezt nevezzük középkori kifejezéssel ***brevi manu traditio***-nak.

Ebben az esetben a dolog **kétszeri traditója elmarad**, s a bíráló a változatlan birtokhelyzet mellett válik **jogi birtokossá** a birtoklási jogcím változását (***mutatio causae***) megvalósító megegyezéstől fogva.

brevi manu traditio

a birtokjogok keletkezése (2)

2. Lehetséges a birtokjogok külön megszerzése anélkül, hogy maga a jogi birtokos egyúttal a *naturalis possessiót* is megszerezze.

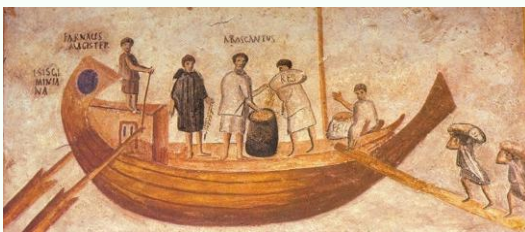
Ez az eset akkor áll elő, amidőn a **szerző fél** a dolog eddigi birtokosával kötött megegyezéssel egy *causa possessionist* teremti magának, oly módon azonban, hogy az átruházó valamely **detenciós causa alapján** a dolog **bírlalatában marad** mint a szerző fél birtokközvetítője;
pl.

az eladott házban az eladó benne marad bérlőként.

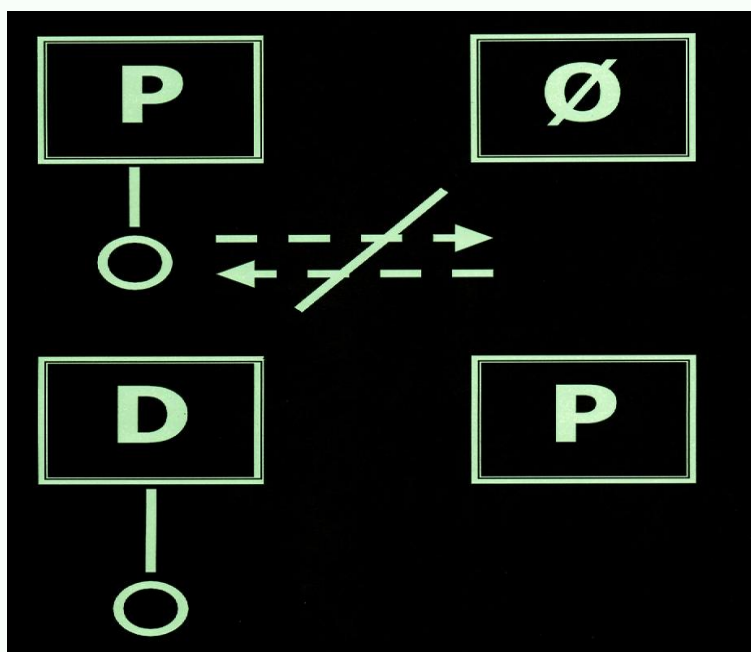
Az ilyen megállapodást nevezi a középkori jogtudomány *constitutum possessorium*-nak, mely tehát **fordítottja** a *brevi manu traditiónak*:

brevi manu traditio: a birtokközvetítő *detentor* válik *possessor*rá

constitutum possessorium: a *possessor* válik birtokközvetítő *detentor*rá.

constitutum possessorium

a birtokjogok megszerzése képviselő által

A birtokjogok külön megszerzése **képviselő közreműködésével** is végbemehet (ez a **közvetlen képviselet egyetlen esete** a klasszikus korban):

a **képviselő mint birtokközvetítő *detentor*** megszerzi a dolog tényleges birtokát, a birtokjogok pedig a képviselt személyében állnak be.

Ehhez az esetek egy részében még a **képviselt tudomása sem szükséges**, ha

- a *filius familias* vagy rabszolga szerez birtokot a rábízott *peculium* körében,
- az egész vagyon kezelésével megbízott családon kívüli *procurator omnium bonorum* szerez a vagyonkezelés során birtokot,
- a **birtokszerzéssel** esetről-esetre **előzetesen megbízott** hatalomalatti vagy **szabad személy** jut a dolog birtokába.

a *naturalis possessio* megszűnése (?)

Az egyszer már megszerzett tényleges birtok tart mindaddig, míg **elemei** (*animus* és *corpus*) **együtt vannak**.

Bármelyik elem **ÁTMENETI** hiánya még nem eredményezi a birtok elenyészését:

- megmarad** az *animus possidendi*,
ha a birtokos dologról megfélemez, átmenetileg öntudatlan állapotba kerül, akkor is, ha elmebeteggé válik (ugyanis fennmarad a gyógyulás lehetősége),
- megmarad** a *corpus possessionis*,
ha az ingó dolog ideiglenesen elkallódott, a rabszolga megszökik, az ingatlan árvíz, havazás miatt meg nem közelíthető,
a birtokos huzamosabb időn át nem lép telkére.

A római szóhasználat szerint ilyenkor *solo animo retinetur possessio*, vagyis a birtoklási akarat önmagában tartja fenn a birtokot.

a naturalis possessio megszűnése (2)

Megszűnik viszont a tényleges birtok **a két elem, vagy azok egyikének VÉGLEGES kiesésével**

1. mindkét elem együttes elenyészésével (*animo et corpore*):
a birtokos halálával, vagy ha a birtokos a dolgot másnak adja át (tradálja), ill. birtokfeladási szándékkal elhagyja (derelinkválja);
2. egyedül a birtoklási akarat (*animus possidendi*) végleges megszűntével (*solo animo*):
a birtokos a dolgot többé birtokolni nem akarja (gyakorlatilag problémás!!)
3. pusztán a birtokhelyzet (*corpus possessionis*) végleges megszűnésével (*solo corpore*), így ha
 - a) a dolog megsemmisül, más dolog részévé válik, vagy feldolgozás folytán teljesen új dologgá alakul;
 - b) az ingó dolog elvesz, a fogságban tartott vadállat visszanyeri természetes szabadságát, a háziállat végleg elkóborol.
 - c) az **ingót** valaki erőszakkal (*vi*) elveszi vagy alattomban (*clam*) megszerzi (ellopja).

Külön szabály áll az **ingatlanokra**: ezek alattomban való elfoglalása még nem eredményezi a birtokhelyzet megszűnését, hanem csak az, ha a birtokos tudomást szerezve arról, **a visszavételt meg sem kíséri**, ill. ha visszaszerzési kísérletét az alattomban foglaló erőszakkal (*vi*) visszaveri.

a birtokjogok megszűnése

- A birtokjogok is csak addig maradnak meg, ameddig tényalapjuk, a tényleges birtoklás fennáll, ennek megszűnésével viszont azok is *ipso iure* elenyésznek.
- Kivételesen azonban megszűnhet a jogi birtok a **naturalis possessio további fennmaradása mellett** is, ha utólag bekövetkezik azoknak az okoknak valamelyike, melyek a birtokjogok meglétét kizárják:
 - a) ha a birtokos elveszti jogképességét (*commercium*-képességét),
 - b) ha a dolog forgalomképtelenné válik,
 - c) ha a birtoklás *causája* megváltozik: a birtokos *constitutum possessorium* útján a *causa possessionis* *causa detentionis*-szá változtatja.

a birtokvédelem

A birtokhoz fűződő két jogkövetkezmény (**védelem**, **tulajdonkeletkeztetés**) közül a **védelmi hatás** az általánosabb. Míg a birtok csak további, szorosan körülírt feltételek meglétében eredményez a birtokos javára tulajdonjogot (tulajdonkeletkeztető hatás), a **védelmi hatás pusztán a birtoklás ténylegességéhez fűződik** a **civilis possessor** részére.

A birtokos számára a védelem szüksége két esetben merül fel:

- ha a hibátlan módon szerzett dolog békés birtoklásában őt **zavarják** (ún. **birtokháborítás**): a birtokos igénye itt a **birtokháborítás megszüntetésére** irányul;
- ha tőle az általa birtokolt dolgot (akár egy harmadiktól hibásan szerzettet is) **TILOS ÖNHATALOMMAL elvonják** (ún. **kivetés**): ilyenkor a birtokból kivetettnek a korábbi birtokállapot helyreállítására van igénye, tehát arra, hogy a dolgot **visszakapja**.

tilos önhatalom

Tilos önhatalomról itt akkor beszélünk, amidőn valaki szembeszökően megrovás alá eső módon jutott egy dolog birtokába, éspedig:

- vi**, azaz a dolgot az előző birtokos **erőszakos** kivetésével foglalta el,
- clam**, vagyis **alattomban**, a korábbi birtokos beleegyezése nélkül, annak háta mögött szerezte meg a dolog birtokát (pl. a tolvaj), (ez **csak ingónál** !! lehetséges)
- precario**, amikor is a *precarista* az ingyenes használatba – tetszés szerinti visszavonhatás mellett – kapott dolgot **felszólításra nem adja vissza** (a visszaadás megtagadásától fogva hibás a birtoklás).

a birtokvédelem (2)

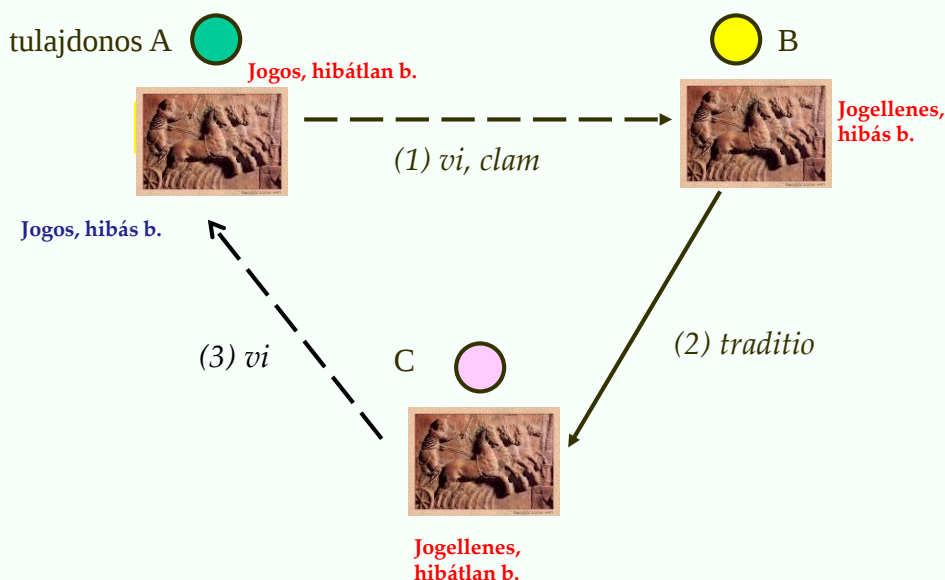
A **tilos önhatalommal** szerzett birtokot nevezzük **HIBÁS birtok**nak (*vitiosa possessio*), a birtokost pedig **hibás birtokos**nak (*vitiosus possessor*).

A birtok hibája (*vitium*) azonban csak relatív jellegű, ami azt jelenti, hogy a tilos önhatalommal szerző birtoka **csupán a kivetettel szemben tekintendő** *vitiosa possessio*nak, míg **mindenki mással szemben birtoka hibátlan**, tehát **velük szemben birtokvédelemben** részesül **a hibás birtokos is!!**

Fontos: **a birtok hibás volta nem esik egybe annak jogellenességével !!**

- Jogellenes birtokról (*iniusta possessio*) akkor van szó, amidőn a birtok, a **birtokszerzés körülményeire tekintet nélkül, objektíve sérti más jogát.**
- Hibás birtoknál ellenben csupán a **birtokhoz jutás módja** esik kifogás alá, holott lehetséges, hogy a **hibás birtokosnak joga van** a birtokláshoz; (pl. a tulajdonos erőszakkal visszaveszi a dologát attól, aki azt egy harmadtiktól szerezte.)

A tulajdonos így szerzett birtoka tehát **jogos**, megszerzése módját tekintve azonban egyúttal **hibás**. - lásd ábra

possessorius eljárás

A birtokvédelmi eljárásban egyedül annak a **ténykérdésnek** van jelentősége a vita eldöntése szempontjából, hogy a felek közül **melyik tekintendő birtokosnak** , melyik **birtokháborítónak** , ill. **melyikük HIBÁTLAN** vagy **HIBÁS birtokos** a másikkal szemben.

ezért nevezzük a birtokra alapított, a **birtokláshoz való jog** kérdésének **kizárásával** egyedül a „ **POSSESSUM** ” körül forgó perenkívüli eljárást **possessorius** (birtok-) eljárásnak (a magyar jogi szóhasználatban „ **sommás birtokpernek** ”), amely általában csupán **ideiglenesen rendezi** a felek közti jogviszonyt, míg a végleges rendezés a jogkérdésre alapított **petitorius perre** (a magyarjogi nyelvben: „ **rendes birtokperre** ”) vagyis tulajdonkeresetekre, idegen dologbeli jogosultak kereseteire marad: a birtokvédelmi eljárásban **esetleg alulmaradt jogos birtokos később** ezzel kényszerítheti győztes ellenfelét a dolog kiadására.

a birtokvédelem indokai

- a) A birtokvédelem első indoka, hogy a **hibátlanul szerzett békés birtoklás erőszakos megsértése** egyúttal **megsértése a jogrend** által az önhatalom gyakorlásra (önbíráskodásra) kimondott **általános tilalomnak** is.

Amikor tehát a jog a **birtoklás fennálló rendjét** védi, akkor ezzel egyszersemind **a közrendet** is oltalmazza.

A birtokvitáknak igazságszolgáltatási útra terelése azonban **nem jelenti** , hogy az **önhatalmat** teljesen **nélkülözni lehetne** .

A **hibátlan birtokhelyzetben** lévőnek meg kellett engedni, hogy akárcsak a személye ellen irányuló **jogtalan támadással szemben** , a birtoka védelmében is a **DEFENZÍV ÖNHATALOMHOZ** (jogos védelem) folyamodjék.

Más a helyzet az **offenzív önhatalommal** (önsegély), amelyet

- a klasszikus jog még **korlátlanul megengedett** a hibás birtokossal szemben, tekintve, hogy ekkor még nem épült ki a könnyen elérhető bírósági szervezet,
- a juszteniánuszi jog azonban már csupán **kivételes esetekre** tartotta meg.

a birtokvédelem indokai (2)

b) A *possessorius* birtokvédelem másik jogpolitikai indoka az a köztapasztalat, hogy akik valamely dolgot **ténylegesen birtokolnak**, azok az esetek túlnyomó többségében valójában **egyszersmind tulajdonosok** (ill. egyéb jogosultak) is.

Amikor tehát a jog a birtokost (EGYSZERŰSÍTETT KÖNNYÍTETT) védelemben részesíti, egyedül a hibátlan birtoka alapján, akkor az esetek túlnyomó többségében ezzel valójában magukat **a tulajdonosokat védi**.

A birtok ebben az összefüggésben nem más, mint **a külvilág számára észlelhetetlen tulajdonjognak a külső látszata**, ezért a birtokvédelem lényegében véve nem más, mint a látszat védelme.

Ha a tulajdonosok ezt a **EGYSZERŰSÍTETT KÖNNYÍTETT védelmet** nem kapnák meg, annak végső soron saját maguk látnák kárát.

Amennyiben ui. már a pusztá birtokban maradásukhoz is megkívánnák tőlük joguk bizonyítását, ez azt jelentené, hogy az, **aki tulajdonjogát nem tudná bizonyítani**, teljesen védtelen maradna, bárki megfoszthatná őt a tulajdonától.

A birtokvédelem tehát **a tulajdonjognak elengedhetetlen kiegészítője**, amely nélkül az tökéletlen volna. (lásd: *ius possessionis*, mint a tulajdonjog részjogosítványa)

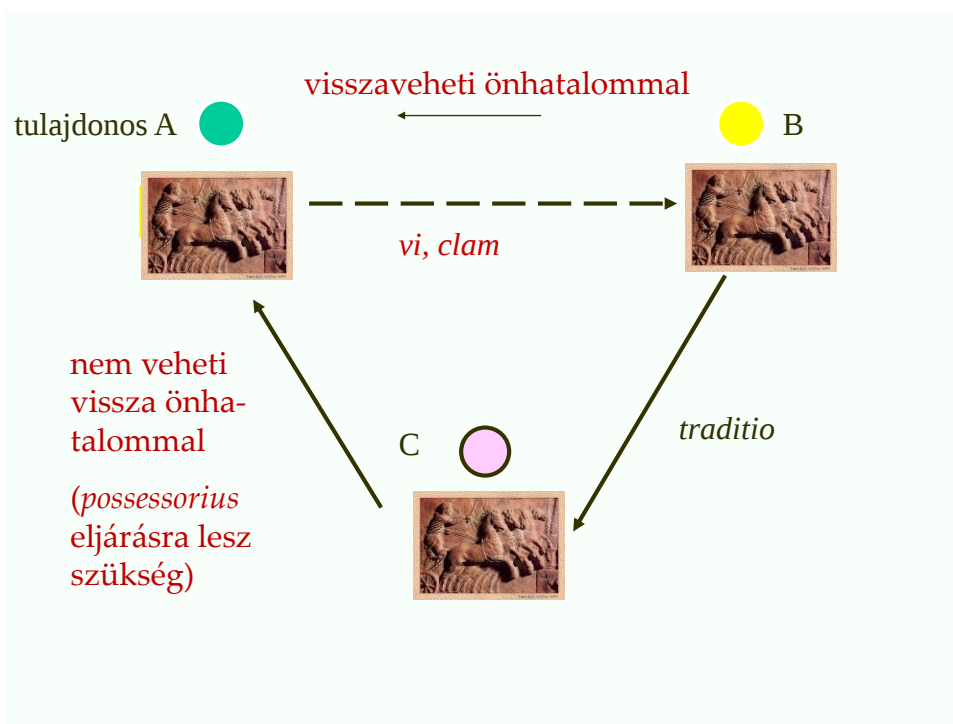
a birtokvédelem indokai (3)

c) A pusztá birtoklás tényén alapuló védelemnek az előnyét természetesen olyanok is élvezhetik, akiknek ez a védelem végeredményben nincs is szánva, ti. a **nem-tulajdonosok**. E nem kívánatos eredmény azonban elkerülhetetlen, ez a **könnyített védelem ára**.

A jogkérdést kizáró *possessorius* védelem tudniillik oda is vezethet, hogy benne a **nem-tulajdonos győzedelmeskedik** a tulajdonos felett. Ilyenkor a tulajdonos érdekében megalkotott intézmény a tulajdonos ellen fordul.

Ez azonban nem baj, mert a birtokvédelmi eljárásban alulmaradt tulajdonosnak módjában áll, hogy ellenfelével szemben – akit először megvédett a jogrend – **tulajdonkeresetével (*petitorius keresettel*)** eredményesen lépjen fel, és tulajdonjogára **hivatkozva** megszerezze a vitatott dolog birtokát, feltéve persze, hogy állítólagos tulajdonjogát be is tudja bizonyítani.

Ebben az értelemben tehát a birtokvédelmi eljárás lényegében nem más, mint **előcsatározás a tulajdonperbeli kedvező alperesi pozícióért**.

a birtokvédelem kialakulása

a *possessorius* birtokvédelem intézményrendszerét a *praetor* alkotta meg fokozatosan a **második pun háborút** (Kr.e. 218-201) követő időben

A *praetor* először (1) a **közföldek** birtokosainak, pusztán birtokuk alapján adta meg a nem nélkülözhető védelmet.

Hasonló igény jelentkezett (2) a ***precarium***ba kapott földek birtokosai részéről is, mivel a *precarium* addig, mint tisztán szívességi viszony, a jog világán kívül esett.

Utóbb (3) a **magántulajdonban** álló valamennyi ingatlanra, majd (4) az **ingókra** is kiterjesztették a védelmet.

A birtokvédelmet a *praetor* államigazgatási eljárásban, ***interdictum***okkal biztosította. Ezek *formula*-mintáit, valamint a jogos önhatalom igénybevételeinek feltételeit *edictum*ában meghirdette.

interdicta retinendae possessionis* - *interdicta recuperandae possessionis
(a megzavart birtokhelyzet megtartására - az elvont dolog visszaszerzésére)

interdictum simplex* - *interdictum duplex

birtokvédelem a klasszikus jogban

A meglévő birtok **háborítás elleni** védelmére és a **tilos önhatalommal elvont birtok visszaszerzésére** a
 - *duplex*-ként alkalmazott *praetori* **interdictumok**, ill.
 - ugyanazon feltételek mellett magának a másikkal szemben **hibátlan birtokosnak** az **ÖNHATALOM** gyakorlása szolgáltak.

A két védelmi eszköz közti **választás a birtokos joga**, a gyakorlatban azonban a sértett fél rendszerint **olyankor folyamodik** hatósági védelemért, amidőn a sérelem önhatalommal való kiküszöbölésére irányuló előző kísérlete **nem járt sikerrel**.

A klasszikus kori interdiktális védelem tehát **nem is annyira az önhatalom alkalmazása ellen** irányult (csak ha az tilos), mint inkább **azt támogató intézmény** volt.

A védelem elvei különböznek a szerint, hogy
ingatlan vagy
ingó dolog-e a birtokvédelem tárgya